

Na osnovu člana 21.st1. tačka 1 i 2 Statuta Vlaške demokratske stranke Srbije, Skupština Vlaške demokratske stranke Srbije, u Boru, na sednici održanoj 11.12.2010.godine usvojila je

PROGRAM

VLAŠKE DEMOKRATSKE STRANKE SRBIJE

1. UVODNE NAPOMENE

U proteklom istorijskom razdoblju sve vrednosti evropske demokratije u odnosu na Vlahe su bile dostupne samo u onoj meri u kojoj su oni pristajali na svoju negaciju kao etničkog entiteta. Njihovo ponašanje je moglo da se toleriše samo u meri u kojoj ne ističu i želju o svom etničkom preživljavanju, odnosno o zaustavljanju državne i nacionalne politike njihove totalne asimilacije i utapanja u većinski narod. To je odudaralo od onoga što je promovisano u odnosu na sve druge etničke entitete u našoj zemlji, na primer posle II svetskog rata.

Posle pripajanja Srbiji u XIX veku istočnih delova ove zemlje (delovi Vidinskog pašaluka), sedamdeset godina su Vlasi u Kneževini i Kraljevini Srbiji službeno popisivani kao Rumuni, kako u tim novopripojenim nahijama tako i u onima koje su postale deo Srbije još u XIII veku (delovi Beogradskog pašaluka).

U današnje vreme etnička identifikacija Vlaha od strane državnih organa prihvata se pod ovim nazivom, kako je u poslednjih 100 godina zvaničnim sredstvima formirana i menjana njihova svest. Ova pojava na zvaničnom nivou u Srbiji nastala je izgleda u vezi sa promenom imena susedne kneževine Vlaške u Rumuniju, kada su prekodunavski Vlasi u toj istorijskoj Vlaškoj, za ceo svet postali prihvaćeni po svom samosvojnom nacionalnom imenu – Rumuni. Tako je u Srbiji ponovo zvanično upriličen stari, arhaični i tradicionalni slovenski naziv za ovaj narod – Vlasi. Nije više uvažavan sopstveni naziv samih pripadnika koji znači i zvuči – Rumuni. To je imalo ozbiljne kulturne konsekvence udaljavanja ovdašnjih Vlaha od sopstvenog jezika i njegove književne norme.

Ovim programom se insistira na jednakim pravima za ovaj narod dualnog imena sa obe strane Dunava, prepuštajući nomenklaturnu unifikaciju imena budućem vremenu i kulturnom razvoju ovog etnosa južno od Dunava. Ostavljeno je samim članovima vlaške zajednice ponaosob preferiranje oblika jednoznačnog imena (Vlasi ili Rumuni) na jeziku većinskog naroda koji će da koriste. Pritom se naglašava da takva etnonimska različitost postoji i u odnosu na druge narode oko nas. Mogu se o tome navesti primeri Grka, Ugra, Albanaca, Cigana, Nemaca, koji su za sebe Heleni, Mađari, Šiptari, Romi, Deutsch-i.

Očigledno je da je negativnom razvoju vlašskog identiteta i kulturno-prosvetnog zaostajanja kumovala politika sa idejom «jedan narod, jedan jezik, jedna vera», koja se uobičajeno identifikuje sa pruskom koncepcijom nacije. Ta se pojava proširila na sve novostvorene balkanske države posle raspada turske imperije na Balkanu. Time je vlaški nacionalni osećaj potisnut, negde je jedva tolerisan, a na nekim prostorima je stavljen van zakona.

Ponovila se praksa koja je do kraja XIX veka postojala u odnosu na transilvanske i banatske Rumune, odnosno Vlahe (na mađarskom: Olahi), kada je rumunski narod na tim prostorima označavan kao «tolerisani» u odnosu na ostale «punovredne» istorijske narode (Mađari, Sasi i Sekelji).

Napominje se da je samosvojno ime ovih transilvanskih Vlaha ili Olaha *Rumân*, tj. Rumun. Rečju, isto kao i kod Vlaha u Srbiji, zatim kod Vlaha u severnoj Bugarskoj ili kod Vlaha u Albaniji u okolini Valone. To je i prirodno jer se radi o etnosu sa istim etničkim poreklom, jezikom i tradicijama.

U novije vreme ova spoznaja je pod tenzijom događanja u vezi sa tranzicijom na balkanskom prostoru, koja još uvek traje posle pada gvozdene zavese. Susret pripadnika severnog i južnog «vlaškog» ogranka preko ekonomskih emigranata sa prostora Rumunije, iznedrio je mnoga loša iskustva i posejao nove sumnje i ograde o njihovoj istorodnosti. Tome su razlozi u udaljenim vrednosnim obrascima kod ova dva sveta, koji se nadovezivao na različitost kulturnog razvoja i školskog obrazovanja.

U suštini to je razlog za odricanje zajedništva koje se pojavilo kod mnogih istočnosrbijanskih Vlaha u odnosu na savremene Rumune, jer Vlasi uglavnom nisu ni sreli pravi rumunski nacionalni reprezentativni uzorak u korpusu ovih emigranata, već njihov polu-svet. Međutim, pravi zaključci mogu da se temelje samo na osnovu celokupnog zajedničkog istorijskog iskustva i tradicije a ne na osnovu nepoćudnog ponašanja pojedinaca u ovom vremenu, u čemu dominiraju predrasude, neznanje, zle namere i veštački stvorene barijere.

Na strani, pak, zvaničnog mišljenja većinskog naroda, nametnuti rascep (dihotomija) u razumevanju i korišćenju dvojnog naziva za Vlahe davno je postao pravilo u našoj zemlji, koje se zadržalo sve do danas.

2. PROGRAMSKA NAČELA

Programska načela Vlaške Demokratske Stranke Srbije (VDSS) izvire iz opšteg evropskog demokratskog iskustva, razvoja građanskog društva i univerzalnih načela o ljudskim pravima, uključujući i kolektivno pravo na etnički opstanak. U teoriji i u praksi to se svodi na poštovanje različitosti u našoj zemlji izražene multietničnošću i multikulturalnošću, toleranciju drugosti i saradnju na demokratskim i građanskim principima i principima civilnog društva.

VDSS je nacionalna stranka koja je zasnovana na snazi tradicije koja je očuvala vlaški narod uprkos svim iskušenjima sa kojima je bio suočen u svojoj istoriji. Zalaže se za :

- liberalna načela jer smatra da je slobodan čovek osnov i uslov uspešne politike,
- građanska načela jer smatra da napredak moderne države leži na temeljima građanskog društva i njegovim vrednostima,
- demokratska načela, jer su ona jedini osnov ravnopravnosti čoveka kao jedinice u društvu.

VDSS se zalaže da porodica bude temelj na kome počiva društvo, nacija i država i zbog toga se zalaže za politiku koja će rezultovati ekonomski, socijalno i duhovno bogatu porodicu, koja će time uticati ne samo na demografsku reprodukciju i vaspitanje mladog naraštaja već i na obnovu osnovnih moralnih, etičkih i društvenih vrednosti i normi ponašanja.

VDSS se zalaže za slobodu čoveka u mišljenju, izražavanju i delanju.

U osnovi načela VDSS je hrišćansko poimanje čoveka i društva iz kojeg proizilazi odgovorno političko delovanje, zasnovano na moralnosti članova VDSS.

3. DELOVANJA U OKVIRU ZAJEDNICE VLAHA SRBIJE

Vlasi u Srbiji nisu nekakva slučajnost koja se ovde stvorila niotkuda i koja po tome već ne bi mogla da potegne pitanje odnosa drugih prema njoj i nje prema drugima.

Među našim precima i među nama takva želja za samoodređenjem je postojala u celom proteklom dvovekovnom periodu otkad su se odnosi prožimanja intenzivirali, posle buna i oslobodilačkih ratova sa kojima se Srbija orjentisala prema modernoj Evropi i njenim dostignućima.

Danas znamo da još nismo dostigli taj cilj ni u duhovnom ni u materijalnom pogledu i to ne može da nas ispuni srećom i zadovoljstvom, a u mnogim slučajevima imamo osećaj razočarenja i čak ogorčenja.

Ukoliko se osvrnemo na naše viševjekovno iskustvo zajedničkog života sa ostalim narodima Balkana, možemo da konstatujemo kod tog okruženja jednu veliku prazninu u prepoznavanju naših potreba da etnički preživimo. To bi moglo da se, blago rečeno, nazove nedovoljnom i neadekvatnom komunikacijom. U tome, na našoj strani smo se grčevito držali našeg bogatog i jedinstvenog duhovnog nasleđa, i to nas je održalo. Na drugoj strani, o tome je vladala ravnodušnost, a u gorem slučaju nepriznavanje našeg identiteta, gušenje i ukidanje našeg identiteta, ili njegovo svođenje na folklornu zanimljivost.

Uostalom, ne može se zaboraviti kako i ko je ukinuo naša narodna imena i prezimena, kako nam je zabranjivan jezik, ko nam nameće ideju o »vlasima« pisanim na srpskom malim slovom, kao socijalnoj kategoriji koji, naravno, u tom slučaju nemaju poseban jezik u odnosu na većinski narod. Isto tako ko i kako pokušava da zanemari postojanje ogromnog vlašskog kulturnog područja (areala) u jugoistočnoj Evropi koji obuhvata istorijske Vlahe, Moldo-Vlahe, Volohe, Olahe, Kucio-Vlahe, Moro-Vlahe, Arvanito-Vlahe, istorijski od Turaka nazivanih Iflaki a ne Vlasi kako se obično navodi, dok se oni unutar svoje populacije prepoznaju jedinstvenim imenom koje je foničko variranje naziva Rumuni (*Rumâni, Români, Ar(u)mâni, Râmâni, Rumeri*), u skladu sa lokalnim narečjem kojim se služe, ili zavisno od učene književne norme koju su usvojili.

Vlasima je osporavano i samo postojanje. To je diktirano preko političkih partija, kontrolisano preko specijalnih službi, unošeno u psihu naroda politikanskim pamfletima i preko neodgovornog i neprofesionalnog novinarstva i stvaralaca, nacionalistički usmeravano preko prosvetnog kadra, u nauci kontaminirano od vlahofobnih časnika visokih institucija, zloupotrebljavano u ime Boga!

Na ovom planu VDSS se zalaže za temeljite promene na šta Vlasi imaju zagarantovana prava. Zahtevi u domenu kulture su :

- Sačuvati, obnoviti i razvijati nacionalni identitet u skladu sa zakonima ove zemlje i evropskim konvencijama koje na to obavezuju našu zemlju.
- Povratak integriteta jezika, centralno je pitanje našeg identiteta i pravo na opstanak , korišćenje na radiju i televiziji, u drugim mass-medijima, kao i učenje na adekvatan način u školi, pa do liturgijske službe. Očekujemo i tražićemo da prestane mentalni pritisak kojim se negira postojanje našeg maternjeg jezika, odnosno da prestane da se našoj deci sugerije tuđi jezik kao maternji jezik, kroz nametnute formalne dokumente, priče o nepostojanju vlaške azbuke i druge nesuvislosti.
- Ne prihvata se ignorisanje našeg postojanja na planu kulturnog iskazivanja, odnosno tražićemo da se u svakom opštinskom centru opština gde postoji naša populacija uspostave od centralne i lokalne vlasti budžetski finansirani vlaški kulturno-prosvetni centri, koji će osigurati odvijanje svih kulturnih aktivnosti vezanih za iskazivanje i razvoj našeg identiteta, u kojima se time bave vlaški kulturni poslenici – znalci naših narečja i književne norme maternjeg jezika.
- Zahtevaće se od institucija sistema i nacionalnih institucija da se ograde od nacional-šovinističkih predrasuda o Vlasima, koje su praćene represijama, pisanim anatemama, omalovažavanjem, pretnjama i kažnjavanjem, fabrikovanjem neistina o poreklu Vlaha i njihovim osobinama i sl.
- Zahtevamo od stvaralaca da prestanu ruženje Vlaha i Vlahinja u pisanim delima, od istraživača da ne fabrikuju neistine o Vlasima (primer istraživanja jedne NVO podržane stranim sredstvima - o sex trafikingu), od novinara da ne seju mržnju prema Vlasima na način kako se doskora događalo, a od političkih faktora većinskog naroda da se pravilno informišu o Vlasima pre nego što prihvate insinucije o njihovim sumnjivim namerama kada traže svoja etnička prava i očuvanje svog etničkog entiteta, ili ne pristaju na etničku bezličnost i nestanak.

U komuniciranju je naše pravilo tolerancija i uvažavanje drugih i pozitivna diskriminacija manjine, bez prakse marginalizacije i majorizacije, poštovanje multikulturalnosti i multietničnosti.

4. OBLICI ORGANIZOVANJA VLAHA

Pozitivna iskustva srbijanskih Vlaha u komuniciranju sa institucijama sistema odnose se samo na nivo državne zajednice posle 2000. godine, dok su u prošlosti ali i u današnje vreme ona negativna. Zapravo, komuniciranje je postojalo ponekad samo u načelu na republičkom planu, a nedovoljno ili loše do nikakvog na lokalnom planu. To je glavni razlog što se otvara pitanje političkog organizovanja Zajednice Vlaha Srbije.

VDSS će se angažovati da se među Vlasima realizuju svi oblici delovanja dozvoljeni manjinama prema međunarodnim konvencijama, kako političko tako i kulturno, odnosno kulturno-prosvetno, interesno-privredno i civilno organizovanje.

Pored evropskih i univerzalnih konvencija veoma je važno na tom planu domaće zakonodavstvo. U tom smislu bitno je da se ne napusti okvir koji je u odnosu na manjine definisan Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz februara 2002. godine, koji je u čl. 2 precizirao:

Nacionalna manjina u smislu ovog Zakona je svaka grupa državljana Savezne Republike Jugoslavije koja je po brojnosti dovoljno reprezentativna, iako predstavlja manjinu na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, pripada nekoj od grupa stanovništva koje su u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom Savezne Republike Jugoslavije i poseduju obeležja kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva, i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik ili religiju.

Nacionalnim manjinama u smislu ovog zakona smatraće se sve grupe državljana koji se nazivaju ili određuju kao narodi, nacionalne ili etničke zajednice, nacionalne i etničke grupe, nacionalnosti i narodnosti, a ispunjavaju uslove iz stava 1. ovog člana.

Takva trajna orijentacija podvučena je i u dodatku Ustavne Povelje Državne zajednice SCG o ljudskim i manjinskim pravima, kao uslov za prijem naše zemlje u Savet Evrope.

Prema tome, sve što važi za druge nacionalne manjine u našoj zemlji dostupno je i Vlasima bez ikakvih ograničenja, pa i svi oblici udruživanja. *Zahtevaće se* da oni koji to sprečavaju i po bilo kojoj osnovi krše zakone ove države, zbog toga budu podvrgnuti odgovarajućim sankcijama.

Pored već navedenog političkog i kulturnog udruživanja, za funkcionisanje zajednice je bitno njeno komuniciranje sa institucijama države. Ta reprezentativna funkcija pripada Nacionalnom savetu Vlačke nacionalne manjine.

Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, regulisano je da nacionalni savet u svojstvu pravnog lica, predstavlja nacionalnu manjinu, tj. zajednicu, u oblasti službene upotrebe jezika, obrazovanja, kulture i informisanja na maternjem jeziku. Posredstvom ovih saveta, manjine (zajednice) bi trebalo da ostvaruju pravo na samoupravu, učešće u procesu odlučivanja, odlučivanje i pravo na osnivanje ustanova iz oblasti upotreba jezika i pisma, obrazovanja, informisanja i kulture.

VDSS je veoma zainteresovana da ovaj organ besprekorno funkcioniše u svim navednim segmentima angažovanja. Da li će, pritom, to biti zajednički savet oba etnička ogranka istog naroda sa obe strane Dunava u našoj zemlji zavisiće od mogućnosti prevazilaženja udaljenosti u kulturno-prosvetnom razvoju u kome su Vlasi ostali nepismeni Rumuni za književnu normu jezika, u odnosu na sabraču u Vojvodini koje nije mimoišao razvoj pismenosti i kulturni razvoj identičan sa razvojem u matičnoj zemlji.

Kroz političko i kulturno-prosvetno delovanje i reprezentativni organ stvoriće se prostor da se o Vlasima i njihovim etničkim potrebama progovori bez opterećenja i nametnutih kompleksa i da se Vlasima povrati identitet o sopstvenom postojanju i dostojanstvo. Isto tako je važno da se isprave stare nepravde učinjene Vlasima sa različitih strana, kroz dvovekovno brisanje njihovog identiteta, ali i da im se pomogne da oni ne krenu putem marginalizacije drugih ili majorizacije nad drugima ako bi se našli u situaciji da na nekom prostoru budu većina, jer bi to bila negacija prihvaćenih evropskih normi.

5. POLITIČKO ORGANIZOVANJE VLAHA

U proteklom periodu se na Vlahe gledalo kao na deo srpskog naroda. Mešao se pojam političkog naroda, kao zajednice građana cele zemlje, sa etničkom pripadnošću koja je priznavana svima, osim Vlasima. Ustvari, jedino na Vlahe je u Srbiji primenjivan francuski ili američki koncept nacije, koji na Balkanu ne postoji ni u jednoj zemlji kao pravilo, po kome je nacija izjednačena sa državljanstvom, a ne sa etničkom pripadnošću.

Imajući u vidu navedenu političku realnost, VDSS govori o Vlasima kao Srbijancima, a ne kao Srbima. Za takvu kvalifikaciju su odlučujuće potrebe i specifičnosti u svakom pogledu, kojih Vlasi ne žele da se odreknu. Međutim, ukoliko postoje članovi vlaške zajednice kojima je ovaj pristup neprihvatljiv, njima se ne osporava pravo da se svrstaju i ponašaju po sopstvenom ubeđenju, ali ne i da zbog toga vrše pritisak na deo zajednice koja ne želi da se asimilira po njihovim pravilima.

Evidentno je, da postoje mnogi nesporazumi kada su u pitanju Vlasi, čije prevazilaženje može da se ostvari ravnopravnim tretmanom njihove zajednice sa svim ostalim etničkim entitetima u statusu manjinskih zajednica naše zemlje. Prema tome, postoje ozbiljni razlozi za političko organizovanje u VDSS.

To se može prepoznati iz sledećih temeljnih postavki:

- Prostor na kome se organizuje VDSS je ekonomski veoma izrabljen i posustao prostor;
- Negativno ekološko nasleđe nije nigde takvog obima kao što je na ovom području, zbog nekontrolisanog industrijskog razvoja i time izazvanog ekološkog ataka na okolinu (Borski okrug, Zaječarski okrug, Resavski okrug, doline Timoka, Peka i Porečke reke i dr.), te neodmerenog korišćenja i drugih resursa (npr. masovna seča šuma, zagađenje zemljišta, voda i vazduha, odnos prema čistoj vodi, prostorna destrukcija);
- U vreme izrade Prostornog Plana Srbije prostor istočne Srbije je potpuno zanemaren po predviđenim razvojnim opcijama, sem eksploatacije sirovina, koja je u dosadašnjem višedecenijskom periodu masovno primenjivana; do nivoa potpunog iskorišćenja;
- Nema nacionalne strategije za održivo privredno oživljavanje i ekološko ozdravljenje navedenih krajeva, za regionalno evropsko povezivanje i druge afirmativne ekonomske, ekološke, socijalne i druge pozitivne politike;
- Vlahofobija (mržnja prema afirmaciji i emancipaciji Vlaha) kod nosilaca javnih funkcija na navedenom području je više pravilo nego izuzetak;
- Brojni ekscesi su registrovani u ponašanju vojnih vlasti prema vojnicima – Vlasima, a posebno je interesantno kako se tretiraju Vlasi, članovi vlaških NVO, na odsluženju vojnog roka;
- Postoji «školovani» vlahofobni stav koji se promovise kroz nacionalne institucije i delovanje pojedinih autoriteta u tim institucijama, na političkom, kulturnom i medijskom planu;
- Vlaška kulturna prava su svedena na minimum, a očuvanje jezika i negovanje minimuma obrazovanja na maternjem jeziku za mnoge faktore u ovoj zemlji smatra se nepoželjnom i opasnom opcijom;
- U odnosima prema Vlasima ne poštuju se evropska obavezujuća pravila o etničkoj ravnopravnosti;
- Za Vlahe je neprihvatljiv sistem cenzusa za parlamentarno zastupanje već se zalažemo za obavezno zastupanje u Parlamentu od predstavnika svih registrovanih nacionalnih manjina;
- Neprihvatljivo je da se u našoj zemlji spekulise sa tvrdim nacionalističkim opcijama protiv evropskog otvaranja i integracije i demokratske prakse i nacionalnih manjina, koje štete svim građanima naše zemlje, pa i Vlasima;
- Sa svim političkim partijama i nacionalnim i državnim institucijama u Srbiji mora da se razgovara o svim aspektima «vlašskog pitanja» i njegovog racionalnog i pravilnog rešavanja;
- Neophodna je lustracija (pročišćenje) u svim oblastima kulturnog i javnog delovanja, kao i u državnim i nacionalnim institucijama u odnosu na Vlahe;
- Vlasi nisu separatisti niti neprijatelji ove zemlje i mogu da potkrepe svoje tvrdnje svojim činjenjem i kosmopolitizmom kroz istoriju u proteklim vekovima zajedničkog života i saradnje sa većinskim narodom na ovim prostorima.

Političko interesno povezivanje Vlaha, radi zaštite svojih prava i očuvanja i razvoja svog identiteta, nije orjentisano protiv drugih koji nisu Vlasi ili im pripadnost vlaškom etnosu po poreklu ništa ne znači. Istovremeno će ovakav način organizovanja da olakša kulturno iskazivanje vlaške zajednice kroz odgovarajući savez kulturnih poslenika i organizacija, ali i njeno predstavljanje kroz reprezentativni Nacionalni savet Vlaške nacionalne manjine. Sve ovo je i demokratsko i građansko i univerzalno pravo u današnjem svetu i mera zakonitosti i poštovanja ljudskih prava u ovoj zemlji.

Članovi VDSS svoje učešće u vlasti (odbornici, poslanici i drugi) neće moći da legitimišu samo svojom pripadnošću vlaškoj populaciji, Vlasima, već programskom orijentacijom za koju se bore i koju dobro poznaju, iskazuju i primenjuju u sve tri njene dimenzije – političkoj, kulturnoj i reprezentativnoj.

Rad koji bi se oslanjao na nominalističku dimenziju – onih koji žele svoj udeo u vlasti samo iz razloga što su Vlasi – nije cilj VDSS. Prema tome, neprihvatljive su getoističke i marginalističke teorije i ponašanje političkih faktora, koje svode Vlahe samo na glasačku mašinu. Ne može se govoriti o zastupanju Zajednice Vlaha Srbije bez jasnog programa i bez naznačene sveukupne platforme iskazivanja identiteta i potreba Vlaha.

6. ODNOSI SA OKRUŽENJEM

VDSS će se suprotstaviti svakom populističkom prebacivanju krivice na druge za teškoće u kojima se nalazi zajednica Vlaha Srbije, odnosno koristiće zakonski i institucionalni okvir i načela demokratskog ponašanja i saradnje za prevazilaženje postojećih problema.

U međuetničkom komuniciranju VDSS će negovati saradnju, toleranciju, poštovanje prava drugih, uvažavanje načela pozitivne diskriminacije i sprečavanje pokušaja marginalizacije i majorizacije drugih etnosa na nekom području gde su Vlasi u većini, odnosno potpuno poštovanje multikulturalnosti i multietničnosti na prostoru naše zemlje. Takav pristup VDSS će zahtevati da se poštuje u celoj zemlji.

Rad izabranih predstavnika iz redova VDSS u organima vlasti, ogledaće se u tome da se interes lokalne zajednice tumači, brani i interpretira kao najveći politički interes date sredine. To će se integralno definisati političkim programom i akcionim planom za lokalnu zajednicu. Izborni program i program delovanja u konkretnim situacijama neće određivati vrh Stranke, već će se izvesti iz lokalnih planova.

Interes lokalne zajednice će svojim radom i zalaganjem doprinositi članovi Stranke bez obzira da li su članovi VDSS izabrani u organima vlasti ili ne.

Opšta načela rešavanja vlašskog pitanja na lokalnom planu i na državnom planu se plasiraju prema svim institucionalnim nivoima društva i države, ali se time ne napuštaju važni lokalni problemi održivog privrednog, infrastrukturnog i socijalnog razvoja, u borbi za bogato društvo i bogatog pojedinca.

Osnov odnosa sa drugim političkim faktorima, kroz lokalne, regionalne i šire koalicije, *zasnivaće se* da li su prihvaćena u celini izložena načela VDSS u vezi sa mestom, ciljevima, ulogom i rešavanjem potreba Zajednice Vlaha Srbije, na celom prostoru gde oni žive, rade, postoje i opstaju, uključujući i način zastupanja Vlaha u Parlamentu.

Kod važnih državnih pitanja, VDSS će zauzimati stavove koji približavaju a ne koji udaljavaju našu zemlju od evropske porodice naroda, koji u ovo vreme pripadaju ili su orjentisani ka Evropskoj Uniji.

7. UKLJUČIVANJE SRBIJE U EVROPSKE INTEGRACIONE PROCESSE

VDSS se zalaže da Srbija što pre postane deo ujedinjene Evrope i to ne samo ekonomski integrisanu prijemom u Evropsku uniju već i prihvatanje ostalih evropskih vrednosti.

VDSS podržava sve oblike regionalnog povezivanja izlaže se za poboljšanje odnosa sa susedima, kao jedan od prioriteta spoljne politike.

Privreda treba da bude u skladu sa evropskim vrednostima – sa slobodnim tržištima : roba, usluga, rada i kapitala.

8. EKONOMSKA I EKOLOŠKA POLITIKA

Istočna Srbija može da doživi ekonomski procvat ako se uključi u sistem Evropa-regija. O tome već postoje inicijalne ideje (EU REGIJA 21), ali to mora da bude državna politika ove zemlje a ne pitanje nevladinih organizacija ili zainteresovanih pojedinaca.

U našoj zemlji mora da postoji Strategija ravnomernog ekonomsko-tehnološkog održivog razvoja svih njenih delova. Principi po kojima je istočna Srbija sirovinaska baza za ostali deo zemlje, koji je usvojen i kroz Prostorni Plan Srbije, pokazao se pogubnim. Ta greška u pristupu veoma jasno može da se sagleda kroz posledice ekonomskog pada kompleksa obojenih metala , hemijskog i rudarskog, kompleksa (Bor, Majdanpek, Prahovo, Despotovac)

Nekontrolisana i neplanska eksploatacija nacionalnih resursa u ime „višeg interesa“ u kome se ne rešavaju problemi udara na okolinu i tumačenja „opšteg interesa“ u kome se zanemaruje interes lokalne sredine je neprihvatljiv. Takvo ranije usmeravanje svesti naroda istočne Srbije stvorilo je famu o „visoko razvijenim opštinama Bor i Majdanpek“ koje su i u vreme najžešće ekonomske krize ostale žrtve nametnutog statusa metropolizacije prihoda i lokalne trajne privatizacije štete od takvog „razvoja“.

Izgubljena renta građana istočne Srbije i njena kratkoročna i dugoročna nadoknada mora da bude pod zaštitom zakona.

Svaki razvoj, uključujući i izdavanje koncesija za eksploataciju lokalnih prirodnih resursa i prirodnih vrednosti, ne može da bude u suprotnosti sa interesima lokalnih zajednica, kao što se dešavalo ranije, kada su najveće posledice ekološke i prostorne stogodišnje destrukcije u istočnoj Srbiji doživeli pripadnici vlaške zajednice.

Ciljevi ekonomske i ekološke politike mora da budu trajno očuvanje reka (Dunav, Morava, Timok, Mlava, Resava) i revitalizacija oštećenja do potpunog ozdravljenja, dejstvom planirane državne ekonomske politike, pritoka reka i reka u slivovima Timoka, Porečke reke i Peka.

Vodni resursi i šume mora da su tema nacionalnih planova i programa usvojenih u Narodnoj Skupštini jer bez toga se oni ne mogu da održe, štite, niti obnavljaju. To je i obaveza po Dunavskoj i drugim međunarodnim konvencijama o prekograničnom zagađenju – u nadi da će to biti konvencije o održivom razvoju!

Vraćanje prostora u prvobitno stanje, kompletna zaštita voda, vazduha i zemljišta mora za istočnu Srbiju da se definiše Nacionalnom strategijom ekološkog ozdravljenja za istočnu Srbiju uz operativno realizovanje te strategije na terenu od strane preduzeća koje se kontrolišu direktno od Vlade Srbije.

VDSS se zalaže za ekonomski sistem države koji je utemeljen na sledećim načelima:

Lična sloboda i odgovornost, a to podrazumeva slobodu ugovaranja, trgovine, izbora profesije, preduzetničke inicijative da se stvara profit;

Puna ekonomska sloboda privrednih subjekata u čijem centru su privatna svojina, odgovorni pojedinac i privatni interes, uz privatnu svojinu kao dominantnu VDSS se zalaže i za druge savremene oblike svojine

Slobodna tržišna utakmica kojom će se poboljšati kvalitet života uz puno poštovanje Zakona o sistemu zaštite životne sredine. Slobodno i celovito tržište rada, kapitala, roba, usluga i deviza

VDSS se zalaže za Srbiju kao poresku oazu, koja će niskim poreskim stopama podsticati priliv stranog kapitala. Niski stimulatívni porezi, uravnotežen budžet koji garantuje zadovoljenje socijalnih, komunalnih i drugih ljudskih potreba

Politika ekonomskih odnosa sa svetom treba da počiva na otvorenoj, liberalizovanoj i izvozno orijentisanoj privredi. Propisima štiti samo strateške razvojne grane, u prvom redu poljoprivredu kroz zaštitne i garantivane cene, a agencija za robne rezerve treba da ima aktivnu ulogu u regulisanju ponude i tražnje, kao i u operacijama na robnoj i efektnoj berzi

Prioritetne grane privrednog razvoja treba da budu moderna i tržišna proizvodnja, energetika, saobraćaj i turizam.

Dugoročna strategija razvoja države treba da se bazira na razvoju obrazovanja, naučno istraživačkog rada, te primenjenih istraživanja u proizvodnji i uvođenje najmodernije tehnološke i informacione tehnologije. Osnove te strategije su reforma sistema obrazovanja kao i velika novčana ulaganja u talentovane mlade ljude koji će svojim znanjem višestruko vratiti svojoj državi

Država mora da stvara uslove da seosko domaćinstvo bude biološki i ekonomski oslonac države.

Kao preduslov povratka poverenja seljaka u državu potrebno je da selo i poljoprivreda zauzme mesto u državi koje im pripada, te je zato neophodno:

- postojanje agrarnog budžeta,
- ekonomsko stimulisanje poljoprivredne proizvodnje premijama i regresima,
- sistem garantovanih cena koje će u slučaju niskih tržišnih cena omogućiti zaštitu proizvođača, kreditiranje poljoprivrede radi nabavke moderne mehanizacije, obnove stočnog fonda,
- ujednačavanje uslova života na selu sa uslovima života u gradu.

9. ZDRAVSTVO , SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOŠLJAVANJE

Osnovne zdravstvene usluge, prevencija i lečenje mora biti organizovano tako da budu dostupni svima i besplatno. Taj nivo mora da garantuje država bez obzira na socijalni status građana koji ima potrebu zadovoljena zdravstvenog stanja, pružanjem zdravstvenih usluga uz izjednačavanje statusa državnih i privatnih zdravstvenih ustanova.

Na planu rešavanja socijalne politike, VDSS se zalaže za evropska načela socijalno-tržišne građanske države u kojoj su zagantovana prava na rad i prava iz rada, svojinska prava, kao i pravo izbora zanimanja, sindikalnog i socijalnog organizovanja, zdravstvene i socijalne zaštite.

Socijalna sigurnost građana podrazumeva zdravstveno, penzijsko–invalidsko i osiguranje nezaposlenih u skladu sa evropskim standardima socijalne zaštite i sigurnosti

U socijalnoj sferi nedopustiva je diskriminacija po bilo kom osnovu i svojstvu pripadnosti građana (versko, etničko, rasno).

U oblasti zapošljavanja VDSS se zalaže za ravnomerno zapošljavanje pripadnika vlaške nacionalne manjine u javnim organima i službama, na šta se država obavezala aktuelnim zakonskim propisima.

10. LJUDSKA PRAVA

VDSS smatra da su ljudsko dostojanstvo i ljudska prava nedeljivi. Takav korpus ličnih prava neotuđivo je svojstvo svakog pojedinca i neizostavni deo njegovog učešća u državnoj zajednici.

Građanin ostvaruje svoja prava u skladu sa :

- Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima ,

- Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i
- Okvirnom konvencijom o zaštiti manjina, na kojima je zasnovano pozitivno zakonodavstvo naše zemlje.

Svi građani su jednaki pred zakonom . Građani moraju da poznaju svoja sopstvena prava i da znaju da imaju prava da se bore za njihovo ostvarenje.

Sva ljudska prava su zagantovana Ustavom zemlje, kao lična prava i etnička prava etničke zajednice.

VDSS je angažovano na ostvarivanju etničkih prava Zajednice Vlaha Srbije koja su u skladu sa opštim evropskim normama kako sledi:

- Mogućnost učenja maternjeg jezika;
- Korišćenje maternjeg jezika u štampi, izdavaštvu, savremenim masovnim elektronskim i drugim medijima i drugim oblicima komuniciranja;
- Uspostavljanje vlaških kulturno-prosvetnih centara u svim opštinskim centrima između Morave, Dunava i Timoka u kojima žive Vlasi;
- Korišćenje maternjeg jezika u bogosluženju u skladu sa crkvenim kanonskim pravilima;
- Finansiranje realizacije navedenih prava preko državnog budžeta i budžeta opština, kao i na osnovu međudržavnih konvencija i sporazuma.

11. PRAVNA DRŽAVA , ODNOS GRAĐANINA i DRŽAVE i POLITIČKA PRAVA

Temelj države mora biti ustavom zagantovana neotuđivost i nepovredivost ljudskih prava, sloboda i dostojanstva, a osnovno pravo je pravo na sigurnost čovečijeg života i na jednakost pred ustavom i zakonom bez obzira na naciju, rasu, pol, veroispovest ili stranačko uverenje.

VDSS se zalaže za :

- trojnu vlast, nezavisnu jednu od druge : zakonodavnu, sudsku i izvršnu,
- zakonodavstvo i pravosuđe kakvo postoji u demokratskim državama Evropske unije,
- profesionalnu i neidološku policiju čija je isključiva obaveza da štiti ličnu i imovinsku sigurnost građana,
- za povećanje zakonskog maksimuma kazne za teška krivična dela,
- ukidanje instituta prekoračenja granice nužne odbrane

Pitanje državnog uređenja, VDSS prepušta ubeđenju svojih članova koji će oni opredeliti po pozivu na izjašnjavanje. O tome VDSS ne iskazuje svoj stranački stav ni javno niti u Parlamentu i lokalnim skupštinama.

12. INFORMISANJE

VDSS se zalaže za :

- slobodu štampe,
- slobodu protoka informacija na elektronskim medijima.
- pravo na iznošenje informacija u medijima bez obzira ko im je osnivač,
- odgovornost za iznošenje lažnih informacija.

VDSS zahteva da se u sistem informisanja uključe i mediji svih vrsta na maternjem jeziku Vlaha, počev od emitovanja RTS TV NS na rumunskom i u istočnoj Srbiji do regionalnog (opštinskog) radio i TV programa, na književnoj normi ili na lokalnim vlaškim narečjima, ili kombinovano.

Zalaže se da se navedeni programi budžetski finansiraju, odnosno finansiraju na osnovu ratifikovanih međudržavnih sporazuma, nezavisno od komercijalnih programa.

13. PROSVETA, NAUKA I KULTURA

Prosveta, nauka i kultura u našoj zemlji treba da su potpuno slobodne i da funkcionišu uz pomoć države.

Nastavni programi svih škola su ujednačeni na čitavoj državnoj teritoriji, s tim što programi u značajnoj meri moraju sadržati teme koje će se odnositi na istoriju, umetnost i kulturu Vlaha. Nacionalne manjine (zajednice) imaju pravo na školovanje na svom maternjem jeziku na osnovu jasno iskazane volje u svakoj sredini gde žive, u skladu sa postojećim propisima.

Univerziteti su potpuno slobodni i autonomni i mogu biti, kao i škole, privatni ili državni, u skladu sa zakonom.

VDSS se zalaže da se učenje na maternjem jeziku ostvaruje od predškolskih ustanova do završenog osnovnog obrazovanja i to:

- učenjem jezika - od lokalnog govora do književne norme;
- učenjem istorije Vlaha;
- savladavanjem savremene terminologije i neologizama za savremeno sporazumevanje na maternjem jeziku.

Ostali deo školskog programa ostao bi u skladu sa programom na službenom jeziku većinskog naroda.

14. ODNOS PREMA OMLADINI

VDSS smatra da su mladi najvitalniji stub društva i iz tog razloga se zalaže za :

- uključivanje što većeg broja mladih u stranački rad, organizovanjem što većeg broja omladinskih organizacija VDSS,
- saradnju omladine VDSS sa drugim omladinskim stranačkim organizacijama,
- saradnju omladine VDSS sa, naučnim-istraživačkim, kulturološkim i sportskim omladinskim organizacijama iz Rumunije i inostranstva uopšte,
- obezbeđenje prostora za sportske i kulturološke aktivnosti mladih,
- favorizovanje moralnih i etičkih vrednosti radi pravilne društvene orijentacije mladih.

Stvaranje psihički i fizički zdrave omladine je primarni cilj VDSS u okviru omladinske politike i njihovo angažovanje u društveno pozitivnim aktivnostima.

15. LOKALNA SAMOUPRAVA

VDSS zastupa princip funkcionalne decentralizacije i regionalizacije zastupajući stav da je jaka lokalna samouprava najneposredniji način učešća građana u kreiranju odluka od važnosti za datu sredinu.

Novim zakonom o lokalnoj samoupravi potrebno je decentralizovati vlast posebno u finansijskom delu. Organi lokalne samouprave treba da raspoložu pravom formiranja lokalnog budžeta uz zakonske obaveze prema državnom budžetu.